

ist auch eine Zusammenlegung ohne eine solche. Wenn z. B. ein Aktionär zwei Aktien zu je 500 M. hat, so können diese in Wege den Satzungsänderung in eine über 1000 M. zusammengelegt werden; jedoch nur mit seiner Einwilligung, da es ein Zwangsverfahren, wie es §. 290. für den Fall der Kapitalherabsetzung vorschreibt, nicht gibt.“

Ez az álláspont kétségtelenül helyes is, ezért a közgyűlési határozatot kellő megtámadás esetében a bíróságnak megsemmisíteni kellene.

Hogy a részvényes szavazati és megtámadási jogának ez a védelme mennyire indokolt, bizonyítja az is, hogy még a 7000/1925. P. M. rendelettel szabályozott esetekben is szükségesnek mutatkozott utóbb a hányadrészvények létesítésével járó jogfosztás korlátozása. Az 1928. dec. 22-én kelt 7768/1928. P. M. rendelet *authentica interpretatio*-ja szerint ugyanis az első rendelet „nem kívánta lehetővé tenni azt, hogy az átértékelés szám-szerű műveletének segítségével olyan részvényes is elveszítse részvénytársasági tagsági jogait, akinek a tőkeérdekeltségén felül egyéb komoly és jogos érdeke is van részvénytársasági tagságának megmaradásában.“ Ezért, így intézkedik a rendelet, ily érdeknek és annak a kimutatása esetében, hogy az új részvényhez szükséges hányadrészvényt tőle független okokból nem tudja a hányadrészvényes megszerezni, a cégbíróság kimondhatja, hogy a hányadrészvény „külön fajú részvény“, amelynek alapján a hányadrészvényest, legalább egy szavazat megilleti. És a K. 1930. jan. 28-án kelt P. VI. 4911/1929. sz. ítélete szerint az ily hányadrészvényes a K. T. 174. §-ából folyó megtámadási jogot is gyakorolhatja.

t. t.

A Közigazgatási Bíróság pénzügyi osztályának újabb Döntvényei.

(1937. évi 3. füzet 283—295. sz. J. E. megállapodások.)

A m. kir. Közigazgatási Bíróság jogegységi és elvi jelentőségű határozatainak ez évi harmadik füzetében*) az adó és illetékjog széles skáláját fogja át. A házadó, a jövedelemadó, a törvénykezési illeték, a közadókezelés, az illetékegyenérték, egyes ügyletfajok illetéke s a büntető illeték területéről találunk jelentős határozatokat. Közös jellemzőjük a pusztán fiskális szemponton felülemelkedő igazságra való törekvés, az ügylet alapjául szolgáló tényállás részletekbe menő mérlegelése és az idegen jog-

*) Az ezévi 1. és 2. sz. füzetben foglalt határozatok megbeszélését l. Polgári Jog ez évi 4. és 6. számaiban.

terület (magán-, kereskedelmi-, bttőjog) jogszabályai által vont határok szigorú szem előtt tartása.

1. A házadó körében a 291. sz. jogegységi megállapodás a H. H. Ö. 8. §. 4. bek. értelmezéseképen kimondja, hogy valamely lakást időszakai (saison) lakássá nem tesz az, hogy az évek csak valamely időszakában használják, hanem, hogy „az épület birtokosának egyéni akarától függetlenül, tárgyi rendeltetésének megfelelően (ami alatt nem tárgyi alkatot, nem használhatóságot kell érteni) időszakai, (saison) lakásnak minősül-e vagy sem”. Nyilvánvaló, hogy ez a meghatározás logikailag helytelen, — a saison lakás fogalmát a saison lakással alkarja megmagyarázni, — ennek ellenére H. H. Ö. rendszerében helyes ez a törvényt magyarázat, amely azt mondja, hogy a saison lakás fogalma nem pusztán az időszakos használat, hanem az épület rendeltetése s az építkezés helye hármias tényezőjéből adódik.

2. Egyik legkiemelkedőbb jelentőségű, úgy dogmatikus, mint praktikus szempontból a *jövedelemadó körébe vágó* 293. sz. határozat. Tudvalevőleg az 1934. évi jövedelem és vagyonadó kivetés során ennek nyomán a következő években is a pénzügyi hatóságok a kivetés szabályozását tartalmazó 36.933/1934. P. M. sz. rend. intézkedése alapján a házadókedvezményrel kapcsolatban fogamatossított tatarozási és átalakítási munkálatok esetén ezeknek a költségeit, illetve a költségeknek azt az 50—60—66 %-át, amely a házadó és járulékaiból jóváíratott, tatarozási és karbantartási költség címén levonni nem engedték, mert az id. rendelet álláspontja szerint ez nem a házbirtokost terhelő költség volt, hanem azáltal, hogy ezt az államkincstár jóváírja, ez a kincstárt terhelő költség. Ennek a nyilvánvaló szofisztikus magyarázatnak vet véget a jogegységi megállapodás. Kimutatja, hogy ez a tatarozási és átalakítási költség is a házbirtokost terhelő költség s azaz, hogy az állam ennek egy részét utóbb adóban jóváírja, nem lesz az államot terhelő költség. Ehhez képest tehát megállapítja, hogy nincs törvényes alapja a fenti miniszteri rendelet azon intézkedésének, hogy ezeket a költségeket a jövedelemadó kivetés során a házbirtok évi nyersbevételeiből levonni nem lehet, s kimondja, hogy a J. V. H. Ö. 11. §. 2. p. alapján ezen igazolt tatarozási és karbantartási költségek teljes összegét még akkor is levonásba kell hozni, ha az államkincstár ezen költségek egy részét a házadó és járulékaiból utóbb levonja. Csak sajnálni lehet, hogy e határozat csak most kerül a tágabb nyilvánosság elé, amikor a magángazdaság a nagyobb részt befejezett tatarozási munkálatok kapcsán ennek praktikus hasznát kevésbé veheti.

3. Négy határozat foglalkozik a *törvénykezési illeték körébe vágó* jogkérdésekkel. A legvitatottabb s a legvitathatóbb a 289. sz. jogegységi megállapodás döntése. Az 1920: XXIV. t.-c. 44. §. 4. bek. alapján kimondja, hogy, ha a felsőbíróóság permegszüntető végzésében az alsófokú bíróság ítéletében foglalt költségmegállapítástól eltérően határozott, az ítéleti illeték fizetési kötelezettségére nézve a megtámadott alsóbírói ítéletnek a költségre vonatkozó rendelkezése az irányadó. A jogegységi döntés

ezt az álláspontját a fent idézett törvényhelyre alapítja, amely két rendelkezést tartalmaz. Eszerint, ha az ítélet ellen fellebbevitellel éltek s a fellebbevitelt később a felsőbbbírói ítélet előtt visszavonták, a megtámadott ítéletet kell jogerősnek tekinteni. U. e szakasz további rendelkezése szerint az illeték szempontjából jogerősnek kell tekinteni az ítéletet akkor is, ha az eljárás a fellebbeviteli eljárás során bármely okból megszűnik. Minthogy az itt id. rendelkezések az 1914: XLIII. t.-c. 55. §-ának az illeték viselésére vonatkozó rendelkezését módosították, nyilvánvaló, hogy a per megszűnése esetére az idézett rendelkezés az irányadó. Ha tehát legalitás szempontjából nem is hagy semmi kívánni valót az idézett határozat, de lege ferenda sok kívánni valót hagy hátra. Ha ugyanis — általánosságban csak helyeselhetően — a költségviselés kérdése dönti el az ítéleti illeték viselésének kérdését s ezen elv folyományaképpen mondja ki a törvény, hogy permegszűnés esetében a legutolsó költség tárgyában döntő határozat (a megtámadott ítélet) költség tárgyában való döntése az irányadó az ítéleti illetékre, úgy ennek az elvnek logikai folyománya az volna, hogy, ha a permegszűntető döntés egyszersmind a perköltség tárgyában is határozott, úgy ennek döntése irányadó az ítéleti illetékre is. Az ítéleti illeték viselése kérdésnek a perköltség ki által való viselése kérdésével való összekötése arra enged következtetni, hogy a törvényhozó arra akarta hárítani az illeték viselésének kötelezettségét, aki a perre okot adott, vagy a perben hibásnak (a szó legáltalánosabb értelmében) találtatott. Ezt az elvet áttöri ez a határozat, mely mellőzi a legfelsőbb bíróságnak azt a döntését, amely utoljára s az alsófokú döntésektől eltérően határozott a kérdésben.

Ugyancsak az ítéleti illeték mikénti viselése tárgyában dönt a 284. sz. jogegységi megállapodás. Az 1930: XXXIV. t.-c. 8. §-kimondja, hogy „a szegénységi jogban részesülő fél ellenfele az ügy jogerős befejezése után, ha pervesztes, kiszabás alapján, a marasztalási összegnek aránylag megfelelő illetéket utólag megfizetni köteles, mégpedig mind a magáét, mind az ellenfélért lerovandó illetéket, ideértve az ítéleti illetéket is”. Igen ám, de vita fűződhet ahhoz, hogy mi a „marasztalási összegnek aránylag megfelelő illeték”? A pénzügyi hatóságok eddig arra az álláspontra helyezkedtek, hogy a pervesztes fél tartozott megfizetni a per váltakozó összegéhez képest jegyzékbe foglalt összes illetékeket s az ítéleti illeték tekintetében volt csak határozó az ítélet rendelkezése. Az enyhébb felfogás pedig az eljárás tárgyában beállított változással kapcsolatban új és új marasztalási arányszámot állapított meg s ehhez képest új és új arány szerinti illetéket vetett ki. A jogegységi megállapodás kimondja végül, hogy meg kell állapítani az eljárás tárgyának az ítélet meghozatala előtti utolsó értéke és a marasztalás összege közötti arányt és ennek az arálynak megfelelően, egyöntetűen kell megállapítani mind az ítéleti illetéket, mind pedig az ügyben felmerült és bélyegjegyzékbe foglalt illetékekből a szegénységben részesült fél pervesztes ellenfele által megfizetendő összeget. Helyesen mondja ki az indokolás, hogy az ítélet meghozatala.

előtti utolsó értéket azért kell a marasztalási arány megállapítása szempontjából figyelembe venni, mert csak ez által nyerhet — ha csak csekély mértékben is — kifejezést az eljárás tárgyának értékében az eljárás során, az időközi keresetleszállítás vagy felemelésekkel kapcsolatos hullámmással járó esetleges emelkedés vagy csökkenés is.

Akik az igényperi illeték viselése egyetemlegességének kérdésében folyt hosszú vitákat smerik, megnyugvással veszik tudomásul a 285. sz. jogegységi megállapodást. Eszerint több per egyesítése esetén, az egyes pereket folyamatba tett felperesek a jegyzőkönyvi illetéket — az egyetemlegesség kizárásával — külön-külön csak abban az arányban kötelesek viselni, amily arányban áll kereseti követelésük az egyesített perek értékéhez. — Az 1914: XLIII. t.-c. sok bajt okozott 56. §-át, amely kimondja, hogy ha bélyegben vagy készpénzben lerovandó illeték fizetésére vonatkozó kötelezettség többeket terhel, a felelősség egyetemleges, — a bíróság úgy értelmezi, hogy ez a pertársakra vonatkozó szabály; minthogy pedig az egyesített perek felperesei vagy alperesei pertársakká nem válnak, e szabály alkalmazásának helye nincs.

Kissé szűkkeblű, de törvénytárgyilag helyes szabályt állít fel végül a törvénykezési illetékek körében a 288. sz. jogegységi megállapodás. A házasságvédőnek megadja, az illetékmentesen eljáró felek képviselőitől (szegényfél ügyvédje, Pp. alapján kirendelt képviselő, csődtömeggondnok, illetékdíjgyezék 85. tétel 13. p.-ban megnevezett árvaszéki ügyész és ügygondnok) megvonja az illeték feljegyzésének a jogát a saját díjaik és kiadásaik behajtása iránti perben és végrehajtási eljárásban. A házasságvédő esetében az 1914: XLIII. t.-c. 79. §-a indokolja a kedvezmény megadását, — a többi felsorolt esetben annak megvonása azon alapszik, hogy az illetékjogi kedvezmény az illető képviseltek személyéhez fűződő alanyi jog, amely a személyben, illetve annak viszonyaiban beálló változással megszűnik.

4. A közadókezelési utasítás a köztartozások csődbeli érvényesítésére a K. K. H. Ö. 86. §-ában két szabályt tartalmaz. Az 1. bek. a köztartozások érvényesítésére, bejelentésére és a bejelentett követelések elsőbbségének meghatározására a Cst. határozmányait rendeli alkalmazni. — Míg a 4. bek. kimondja, hogy a csődnytitás után esedékessé vált s a tömeget terhelő folyó közadókat, ideértve a csőd tartamának ideje alatt keletkezett jogügyletek után járó illetékeket is, mint rendes folyó kiadásokat a tömeg jövedelméből, lejárat szerint a tömeggondnok köteles kifizetni. Ez a szabályozás tehát kétféle közterhet ismer a csődben; olyat, amely bejelentés és felszámolás alá esik s olyat, amelyik nem. Hogy az első csoportba mely közterhek tartoznak, azt sem a csődtörvény, sem a K. K. H. Ö. nem mondja meg. A második csoportba tartozó közterhekről ellenben úgy a K. K. H. Ö. mint a csődtörvény intézkedik. Az előbbi a fent idézett 86. §. 4. bek.-ben, amennyibe ide sorozza a csődnytitás után esedékessé vált s a tömeget terhelő folyó közadókat s a csőd alatti

jogügyletek után járó illetékeket; a Cst. pedig a 49. §-ban intézkedik, kimondván, hogy a tömeg költségei közé tartoznak a tömeget terhelő s a csőd tartama alatt lejáráó adók és közterhek. A bejelentés és felszámolás alá eső és a tömegköltségek közé tartozó közterhek között az időbeli caesurát „a csődnnyítás után esedékessé vált” szavak húzzák meg a K. K. H. Ö. 86. §. 4. bek. ben. Ez a meghatározás azt eredményezte, hogy a csőd elrendelése után késbesített fizetési meghagyással kivett közterhet a 86. §. 4. bek. alá tartozónak minősítették a pénzügyi hatóságok, aminek a Cst. 49. §-a sem mondott látszólag ellent. S ennek az a súlyos következménye volt, hogy a tömeggondnok személyében felelt érte, hacsak nem igazolta, hogy a tömeg jövedelméből fizethető egyáltalán nem volt. A helyes magyarázat nyilván az volt s ez irányban eredmény nélkül ugyan, de 1927 óta harcoltak a tömeggondnok-üggyvédek, hogy minden adó és illeték, amely a csődnnyítás előtt esedékessé vált, illetve keletkezett, bejelentés alá eső követelés, amely osztja a csődhitelezők bejelentéseinek sorsát; míg minden a csődnnyítás után, a tömeg mint vagyonösszesség létéből és tevékenységéből eredő közterhek bejelentés alá nem eső, a tömeggondnok által a Cst. 47. §-a értelmében „mindenek előtt” kielégítendő tartozás. Ebben a helyes értelemben döntötte el a vitát a 292. sz. jogegységi megállapodás.

5. Az illetékek elévülése kérdésében hozott érdekes és nem szükkeblő határozatot legfelsőbb pénzügyi bíróságunk az *illetékegyenérték kiszabhatásának elévülése kérdésével kapcsolatban*. — Az 1920: XXXIV. t.-c. 123. §-a akként rendelkezik, hogy a kizárólag, vagy túlnyomóan ingatlanok kezelésével foglalkozó r. t.-ok vagy szövetkezetek nem az ingatlan szerzésétől számított 10 év elteltétől kezdve, hanem az ingatlan szerzését követő hó 1. napjától tartoznak fizetni illetékegyenértéket. A bevallás kérdésében a 42.800/1931. P. M. sz. rend. úgy rendelkezik, hogy az illetékegyenérték fizetésére kötelezettek a nekik megküldött nyomtatványon voltak kötelesek az 1930. dec. 31-én megvált ingatlanvagyonukról vallomást adni. Ellenben a tekintetben sem ezen rend., sem a törvény nem rendelkezik, hogy, akik 1930. dec. 31.-ét követően szereztek ingatlant, mikor és hogy tartoznak ezt bejelenteni. Más szóval, ha a bejelentést elmulasztják, megkezdődik-e egyáltalán az illeték elévülése? A Közig. bíróság 283. sz. jogegységi megállapodása két irányban is érdekesen, méltányosan s a jog szellemével egybehangzóan dönti el a kérdést. Mindenekelőtt a bejelentés kérdését dönti el. Álláspontja szerint az ingatlanok vagyonátruházási illeték céljára történt bejelentésével az ingatlan szerzése be van jelentve. (Hangsúlyozni kell, hogy a döntés csak az üzletszerű ingatlanszerzés esetére vonatkozik). Külön bejelentés nem szükséges, hisz a kincstár evvel az illetékegyenérték kiszabása céljára szükséges összes adatok birtokába jutott. Ha pedig ez a bejelentés megtörtént, akkor a kötelezett eleget tett a törv. 124. §-ában előírt elévülési szabályban említett „bevallási” kötelezettségének s az említett szabályban írt öt évi elévülési idő, mely a „bevallás napjától” számít, a vagyonátruházási illeték céljára történő beje-

lentés napjával kezd folyni. „A bevallás” — mondja a döntés — egyet jelent a bejelentéssel, illetve a jogügyletről készült okirat bemutatásával, mert mindegyiknek egy az értelme: tudomására juttatni a kincstárnak azt a jogi tény, amelyhez az illetékjogi következmények fűződnek.” — Ha tehát a vagyonátruházási illeték céljára történt bejelentés megtörtént s ennek alapján az illetékegyenérték kiszabása elmaradt, úgy később — az ötéves elévülési időre tekintettel — csak a fizetési meghagyás kézbesítésétől visszafelé számított öt éven belül esedékessé váló negyedévi részleteket lehet követelni. A határozat természetesen nem dönti el az illeték elévülhetetlenségének fájó kérdését, ami a konkrét esetben úgy hangzik, hogy, ha a vagyonátruházási illetékkiszabás céljára való bejelentés elmulasztott, úgy az illetékegyenérték elévülése meg sem kezdődik.

6. Az *ügyleti illetékek körében* mindenképp előtte a hasznélvezeti jog átengedése, illetve az arról való lemondás utáni illeték tárgyában intézkedő 286. sz. jogegységi megállapodást emeljük ki. Az ingatlanra vonatkozó hasznélvezeti jog gyakorlásának visszateher ellenében időlegesen, a hasznélvezeti jogról való lemondás nélkül idegenek vagy az ingatlantulajdonos részére való átengedése, — miután ez a fogalom fedi a M. M. T. 1533. §-ában szabályozott hasznóbérlés fogalmát, a hasznóbérlési szerződésekre előírt, az illetékdíjjegyzék 20. tételében megállapított 0.5%-os (plusz 20% pótlék) illeték alá esik; míg a tulajdonos javára a hasznélvezeti jogról történt lemondás az illetékdíjjegyzék 88. tételének B. 2. pontjában előírt 1.5%-os (plusz 20% pótlék) illeték alá esik. Ezen esetekre eddig a 75. sz. jogegységi megállapodás szerint alkalmazandó 78. tétel I. A. sz. pont nyert alkalmazást; az új döntés a 75. sz. jogegységi megállapodást kifejezetten is hatályon kívül helyezi.

Ugyancsak a magánjogi tényállás pontos kivizsgálása alapján dönti el az illetékjogi kérdést a 287. sz. jogegységi megállapodás. Szó van a tulajdonos és a házfelügyelő között kötött arról a szerződésről, amellyel a tulajdonos díj ellenében eladja az állást, amely szerződésről a kir. Curia P. III. 4893/1936. sz. ítéletében kimondta, hogy a jó erkölcsökbe ütközik s a háztulajdonost a házfelügyelő által fizetett összeg visszatérítésére kötelezte. A Közigazgatási Bíróság eddig egyezségnek, majd ingóvétel szerződésnek minősítette. A jogegységi megállapodás végig vizsgálja, hogy az illetékdíjjegyzék által szabályozott mely ügyletfajok kategóriájába esik ez a szerződés. Megállapítja, hogy sem nem egyesség, sem nem szolgálati szerződés, sem nem a 72. tétel alá eső ügyletújításra irányuló megváltási szerződés, — nem hasznóbérlés és nem adásvétel. Ez az ügylet sui generis, egyik római jogi ügyleti kategória alá sem vonható innominat szerződés, amely meg nem határozható fajú ügyletekre az illetékdíjjegyzék 78. tétel I. A. sz. pontja nyer alkalmazást.

A 294. sz. jogegységi megállapodás a kereskedelmi levelek feltételes illetékmentessége sokágú kérdésének egy részletét dönti el. Tudvalevő, hogy ha a fél másolatban valamely irathoz csatolta a feltételes illetékmentes levelet, ez — általánosság-

ban szólva — illetékkötelessé vált, hacsak hivatalosan nem igazoltatott, hogy az eredeti megilletékezett (illetékdíjjegyzék 69. tétel). Általános felfogásként alakult ki — épen a 69. tétel szóhangzatára tekintettel —, hogy a periratban vagy jegyzőkönyvben szöszert idézett kereskedelmi levél nem merítvén ki a „másolat” fogalmát, az ilykép idézett levél nem veszti el illetékmentességét. Helyesen mutat rá a jogegységi megállapodás indokolása, „hogy a kereskedelmi levélnek vagy a levél részének periratban arra utalással való közlése, hogy az meg egyezik az eredetivel vagy annak részével, épp úgy másolat, mintha az anyag (papiros), amelyen a megrögzítés történt, a másolaton kívül egyebet nem tartalmazna”. Ehhez képest tehát a levél tartalmának valamely beadványban vagy jegyzőkönyvben történő idézése a kereskedelmi levél feltételes illetékmentességét megszünteti. A levél részleges idézése csak a megfelelő tartalmi részlet alapján megállapítható mérv erejéig vonja maga után természetesen az illetékmentesség megszűnését.

7. -A teljesség kedvéért megemlékezni kívánunk még a büntető-illetékek körébe vágó 29. sz. jogegységi megállapodásról, amely szerint a vizsgálóbírónak az a végzése, amellyel a pótmagánvádlónak a vizsgálat elrendelése iránt tett indítványát elutasítja, a 7400/1931. P. M. sz. rend. 2. §-a 1. bek.-ben alkalmazni rendelt 1914: XLIII. t.-c. 19. §-a alapján illetékmentes. Magához a döntéshez nem kívánunk hozzászólni, de kiemeljük, hogy a 7400/1931. P. M. sz. rend. egész helytelen irányban szabályozta a kérdést, amikor a 2. §-ban azt az általános szabályt állította fel, hogy az illetékköteles büntető eljárásokban lerovandó illetékek tekintetében a Pp.-vel szabályozott eljárásokban irányadó illetékügyi jogszabályokat kell megfelelően alkalmazni, ami az 1914: XLIII. t.-c. rendelkezéseinek alkalmazását vonja maga után. Már pedig az 1914: XLIII. t.-c. tiszta civilis jogi fogalmakkal van átitatva s a pénzügyi hatóságok lehetetlen feladatára, a Közig. Bíróság pedig igen erőszakolt értelmezési szabályokra van kényszerítve, amikor — mint a jelen döntvény egyébként nem kifogásolható álláspontjánál is — tiszta magánjogi fogalmakkal operáló törvényt a joghasonlatosság alapján büntetőjogi fogalmakra van kényszerítve alkalmazni. A 7400/1931. P. M. sz. rend. kiegészítésre és átalakításra szorul.

Dr. Huppert Leó.

ÜGYVÉDSÉG — JOGÉLET

Szemlélődés.

Ortega y Gasset, a szárnyaló gondolkodásu nagy spanyol essayista írja „A tömegek felkelése” című munkájában, hogy „a civilizáció kísérlet arra, hogy az erőszak ultima ratióvá váljék.” Aki a világtörténeti fejlődést a jövőbe és haladásba vetett hittel és bizalommal szemléli, ezt a tételt még élesebben állit-